

UNIVERSITATEA OVIDIUS DIN CONSTANȚA
INSTITUTUL STUDIILOR DOCTORALE

Școala Doctorală de Științe Umaniste (Filologie, Istorie)

DOMENIUL FILOLOGIE

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE

Lingvistica germană ca știință neofilologică aplicată

Candidată

Conf. Univ. Dr. Maria Elena MUSCAN

2025

Lingvistica germană ca știință neofilologică aplicată în cadrul Institutului Studiilor Doctorale - provocări și perspective

Ca absolventă a studiilor de germanistică, îmi concentrez activitatea de cercetare și predare asupra germanisticii lingvistice la Universitatea Ovidius din Constanța încă din 1995, abordarea mea fiind marcată de conexiunea dintre lingvistica teoretică și aplicațiile practice. În acest context, analizez în special fenomenele lingvistice din perspectiva achiziției unei limbi străine, rolul limbii germane în procesele de comunicare interculturală, precum și impactul digitalizării asupra procesării și transmiterii limbajului.

Prin preocuparea îndelungată pentru aceste teme, am elaborat diverse abordări metodologice care își găsesc aplicabilitatea atât în cercetarea științifică, cât și în didactica universitară. Scopul meu a fost și rămâne dezvoltarea germanisticii lingvistice ca o disciplină dinamică și orientată spre practică, care nu doar îmbogățește discursul academic, ci oferă și un beneficiu concret societății.

De trei decenii mă ocup, așadar, de cercetarea teoretică și aplicată a limbii germane în domenii precum lingvistica, didactica limbii, știința traducerii și comunicarea interculturală, precum și de transmiterea rezultatelor cercetării mele studenților programului de licență Limba și literatura germană de la Universitatea Ovidius din Constanța. Acest program de studii se remarcă prin faptul că a fost primul din România care a acceptat studenți fără cunoștințe anterioare de germană la specializarea secundară de Limba și literatura germană. La începutul anilor '90, aceasta a fost o excepție absolută în România, întrucât toate celelalte facultăți de germanistică recrutau, parțial, vorbitori nativi sau studenți cu un nivel avansat de limba germană, ceea ce permitea desfășurarea unui curriculum germanistic fără adaptări semnificative față de programele similare din spațiul universitar german. Această situație a impus o reevaluare a disciplinelor tradiționale din cadrul studiilor de germanistică la Constanța, iar eu mi-am asumat această provocare cu entuziasm și o competență în continuă dezvoltare.

Domeniul meu de cercetare și predare face parte din Lingvistica germană ca știință neofilologică aplicată și se axează pe germanistica lingvistică, adică pe structura, evoluția și utilizarea limbii germane în multiplele sale dimensiuni. Lingvistica germană ca știință neofilologică aplicată analizează aspectele fonologice, morfologice, sintactice, semantice și pragmatice ale limbii germane și, în același timp, reflectează asupra schimbării lingvistice, contactului între limbi și discursurilor sociale legate de limbaj.

Acest accent pus pe diversitatea fenomenelor lingvistice mi-a permis, în ultimii ani, să dezvolt diverse concepte didactice pentru predarea limbii germane, care nu doar examinează aceste fenomene în contextul erei digitale și postdigitale, ci contribuie și la dezbaterile privind politica lingvistică. Astfel, lingvistica germană ca știință neofilologică aplicată de la Universitatea Ovidius nu reprezintă doar un domeniu destinat avansării cunoașterii științifice, ci și unul cu o relevanță socială considerabilă. Rezultatele cercetărilor mele au fost prezentate la numeroase conferințe internaționale și publicate în reviste de specialitate prestigioase, atât în țară, cât și în străinătate.

Un alt aspect important al cercetării mele este aplicarea translatoologiei în cadrul unui program de studii de germană ca limbă străină (DaF). Încă din perioada studiilor mele doctorale (2008), în care am analizat traducibilitatea eufemismelor în limbajul politic, am urmărit, în diverse cursuri, dezvoltarea competențelor lingvistice și interculturale ale studenților, precum și evidențierea relevanței practice și a versatilității formării în domeniul DaF.

Capacitatea de a media între culturi și limbi reprezintă o competență esențială pentru viitorii absolvenți ai acestui program, care își propun să activeze cu succes într-o lume globalizată. Un procent semnificativ dintre absolvenții săi obține atestarea de traducători și interpreți autorizați pentru limba germană și își desfășoară activitatea cu succes pe piața liberă a muncii la nivel regional.

Cercetarea și predarea istoriei și a limbii germanilor din Dobrogea joacă, de asemenea, un rol important în cadrul programului de studii Limba și literatura germană al Facultății de Filologie de la Universitatea Ovidius din Constanța. Aceste discipline sunt, pe de o parte, esențiale pentru înțelegerea istoriei și culturii regionale, și, pe de altă parte, contribuie și la dezvoltarea continuă a filologiei germanofone, care se află într-o strânsă

interacțiune cu alte discipline de lingvistică și literatură ce au ca obiect de studiu limba germană.

Dobrogea, o regiune marcată de o istorie multiculturală și multilingvă, oferă un domeniu de cercetare fascinant atât pentru studenți, cât și pentru cercetători. Limba germană, care timp de un secol a fost o parte integrantă a structurilor culturale din Dobrogea, a jucat un rol semnificativ nu doar ca mijloc de comunicare, ci și ca purtătoare a unei identități și a unei istorii specifice. Studiul acestei limbi – inițial ca limbă maternă, iar astăzi exclusiv ca limbă străină – și al evoluției sale în regiune oferă perspective valoroase asupra dinamicilor culturale și sociale ale Dobrogei și contribuie la o înțelegere mai profundă a istoriei în complexitatea și diversitatea sa.

Încă din primele etape ale carierei mele academice, am integrat studenții în proiecte dedicate cercetării limbii și culturii germane din Constanța și împrejurimi. Creșterea interesului acestora pentru acest aspect cultural al studiilor lor a condus la o colaborare extinsă cu alte institute de germanistică din România. În toamna anului 2024, această cooperare s-a concretizat prin organizarea unei școli de vară cu tema "Deutsch(e) in der Dobrudscha", în parteneriat cu Catedra de Germanistică a Universității Transilvania din Brașov, eveniment susținut de Departamentul pentru Relații Interetnice al Guvernului României.

În cadrul programului de studii Limba și literatura germană de la Facultatea de Litere a Universității Ovidius, istoria limbii germane în Dobrogea nu este analizată în mod izolat, ci întotdeauna în dialog și în strânsă conexiune cu alte discipline de lingvistică și literatură. Astfel, perspectivele istorice, sociolingvistice și literare sunt integrate pentru a contura o imagine cât mai cuprinzătoare a limbii germane și a evoluției sale în regiune.

Această abordare interdisciplinară facilitează o înțelegere aprofundată a limbii germane și oferă o perspectivă mai largă asupra literaturii, culturii și istoriei Dobrogei și a comunităților sale.

Colaborarea strânsă în cadrul corpului didactic între specialiștii în lingvistica și literatura germană și alte domenii ale filologiei, precum filologia română sau turcă, le oferă studenților posibilitatea de a analiza rolul limbii germane în contextul identităților regionale și naționale, precum și al schimbărilor politice. Această cooperare interdisciplinară stimulează gândirea critică și dezvoltă capacitatea de a examina fenomenele istorice, sociale și culturale din perspective multiple.

Această teză de abilitare este dedicată, aşadar, complexităţii şi relevanţei lingvisticii germane ca ştiinţă neofilologică aplicată, precum şi potenţialului său interdisciplinar. Teza examinează atât modelele teoretice, cât şi aplicabilitatea acestora în practică, contribuind astfel la dezbaterea ştiinţifică actuală privind rolul limbii într-o societate aflată într-un proces continuu de transformare. Consider că această perspectivă poate reprezenta o valoare adăugată pentru Şcoala Doctorală de Stiinte Umaniste (Filologie, Istorie) din cadrul Institutului Studiilor Doctorale a Universităţii Ovidius din Constanţa.

În prezenta teză de abilitare, se pune un accent deosebit pe asigurarea calităţii întregii mele activităţi academice. În acest context, un rol esenţial îl au cooperările instituţionale cu parteneri academici din ţară şi din străinătate.

Una dintre cele mai vechi colaborări este programul pentru stagii de practică, desfăşurat împreună cu Institutul de Germană ca Limbă Străină al Universităţii din Viena. Acest program se derulează la facultatea noastră sub coordonarea mea încă din 2001. În cadrul său, absolvenţi sau masteranzi ai Universităţii din Viena efectuează un stagiu de practică de un semestru în cadrul departamentului nostru.

În 2002, tot sub coordonarea mea, a fost înfiinţat un lectorat Robert Bosch la facultatea noastră, în care, până în 2009, au activat patru cadre didactice specializate în predarea limbii germane. Din 2018, acest parteneriat a fost continuat prin înfiinţarea unui lectorat al Serviciului Austriac de Schimb Academic (OeAD).

Una dintre cele mai importante colaborări pe care le-am iniţiat pentru universitatea mea a fost Parteneriatul Instituţional de Germanistică (GIP) dintre Institutul de Filologie Germană ca Limbă Străină al Universităţii din Heidelberg şi cinci universităţi din România – Bucureşti, Constanţa, Craiova, Braşov şi Suceava. Acest parteneriat, derulat între 2014 şi 2024, a fost finanţat de DAAD şi a facilitat un schimb academic intens între specialiştii din ambele ţări.

În mod regulat, profesori de la universităţile partenere din România au beneficiat de stagii de observare didactică şi de cercetare la Heidelberg, unde au avut acces la resurse academice esenţiale pentru propriile publicaţii. În acelaşi timp, cadre didactice din Heidelberg au susţinut seminarii la universităţile partenere, iar tutori vorbitori nativi din Heidelberg au fost implicaţi în cursuri de civilizaţie şi practica limbii la partenerii din România. Această colaborare mi-a dat, de asemenea, oportunitatea de a-mi îmbogăţi propria cercetare.

Ca urmare a acestei cooperări, Direcția de Resurse Umane a Universității din Heidelberg mi-a oferit două contracte de predare, pe care le-am acceptat și desfășurat: un curs în semestrul de iarnă 2016/2017 și un altul în semestrul de iarnă 2019/2020, ambele sub formă de proseminarii în domeniul didacticii limbilor străine, cu un volum de două ore pe săptămână.

Acest schimb academic între domeniile lingvisticii/psiholingvisticii, literaturii și didacticii a condus la dezvoltarea unor noi formate de colaborare, precum un tutoriat digital pentru redactarea lucrărilor științifice, parteneriate de cercetare, conferințe de specialitate. În anul 2023, această colaborare s-a concretizat prin publicarea volumului *Germanistische Forschung und Lehre im rumänisch-deutschen Austausch* la Editura Iudicium, volum la care am avut onoarea de a fi coeditor.

Serviciul German de Schimb Academic (DAAD) reprezintă de 25 de ani un partener esențial atât pentru mine, cât și pentru programul de studii Limba și literatura germană de la Universitatea Ovidius. Cooperarea cu DAAD mi-a oferit oportunitatea de a beneficia de diverse finanțări de proiecte, sprijinind astfel dezvoltarea activităților academice și instituționale.

În plus, m-am ocupat de coordonarea în cadrul Universității Ovidius a programelor de burse destinate studenților și, în ultimii opt ani, am fost membru în comisia de preselecție pentru bursele de master DAAD. În acest an, am avut onoarea de a fi desemnat membru cu drepturi depline în comisia internațională de selecție pentru bursele de master DAAD, o recunoaștere semnificativă a angajamentului meu în promovarea cooperării academice internaționale.

În semn de recunoaștere a angajamentului meu în promovarea limbii și culturii germane, DAAD mi-a încredințat coordonarea unei secțiuni în cadrul Congresului Internațional al IVG (Asociația Internațională de Germanistică), ediția a XV-a, desfășurat sub tema generală „Limbă și literatură în vremuri de criză – provocări, sarcini și oportunități pentru germanistica internațională”. Evenimentul va avea loc între 20 și 27 iulie 2025 la Graz, Austria.

În cadrul acestui congres, voi coordona Secțiunea 51, intitulată „Germanistik und Deutsch als Fremdsprache weltweit: Ausbildungskonzepte und Praxisorientierung in

post-digitalen Kontexten” (Germanistica și limba germană ca limbă străină la nivel global: concepte de formare și orientare practică în contexte post-digitale). Conducerea acestei secțiuni o împart cu Dr. Clément Compaoré (École Normale Supérieure, Koudougou, Burkina Faso) și Antje Rüger (Universitatea Leipzig, Germania).

În cadrul acestei secțiuni va fi abordată elaborarea unor programe de studii sustenabile la nivel global. Secțiunea include treizeci de contribuții, care examinează formate specifice de studiu al limbii, literaturii și culturii germane dezvoltate în contextul postdigitalizării, având totodată în vedere dimensiunea practică și orientarea profesională. De asemenea, vor fi investigate diferite abordări ale politicilor lingvistice și educaționale, precum și procesele de transformare specifice fiecărui context instituțional.

O altă componentă a asigurării calității și sustenabilității activității mele de cercetare și predare este colaborarea cu Goethe-Institut București și Atena, care a adus un beneficiu semnificativ atât pentru mine, cât și pentru colegiul didactic de la specializarea limba și literatură germană din Constanța.

În calitate de formator certificat de Ministerul Învățământului pentru limba germană, am coordonat numeroase cursuri în domeniul didacticii limbii germane ca limbă străină (DaF) și am activat ca examinator autorizat în România și Republica Moldova.

Cu sprijinul Goethe-Institut, în anul 2016 am reușit să înființăm un centru de resurse didactice în cadrul facultății noastre. Acest centru dispune de o colecție extinsă de cărți, manuale, materiale audio și video și este, de atunci, pus la dispoziția tuturor profesorilor de limba germană din Constanța și din regiune.

Proiectul meu în cadrul Școlii Doctorale de Filologie a Institutului Studiilor Doctorale al Universității Ovidius include, pe lângă continuarea proiectelor existente, și integrarea celor mai recente descoperiri din cercetarea aplicată în lingvistica germană și în formarea didactică. Scopul este de a promova o cercetare, care nu doar inițiază procese de schimbare în contexte reale, ci le și analizează critic din perspectivă științifică.

În acest sens, intenționez să realizez o cooperare academică în domeniul programelor de formare și perfecționare DLL¹ (Deutsch Lehren Lernen) împreună cu Universitatea

¹ Predarea limbii germane ca limbă străină

Friedrich Schiller din Jena, Germania și/sau Goethe-Institut. Această colaborare ar putea fi organizată sub forma unui parteneriat bilateral sau trilateral.

Împreună cu partenerii de cooperare, va fi conceput un program de studiu în domeniul DLL, care se va finaliza cu o diploma (internațională) recunoscută. Universitatea din Jena și/sau Goethe-Institut ar urma să furnizeze materialele online și platforma digitală necesară desfășurării cursurilor. În schimb, în calitate de membru al colegiului doctoral al Universității Ovidius, aş prelua tutorarea participanților, evaluarea lucrărilor (inclusiv a examenelor finale) și susținerea unor seminare de specialitate.

Conținutul disciplinelor planificate în cadrul acestei cooperări ar include parcurgerea a trei până la șase module din seria „Deutsch Lehren Lernen” sub formă de studiu online tutorat și realizarea unor proiecte practice de cercetare, care ar putea fi recunoscute ca parte integrantă a studiilor doctorale.

Dacă Universitatea Ovidius ar opta să devină partener într-o cooperare trilaterală sau bilaterală cu instituții recunoscute la nivel internațional în cadrul Școlii Doctorale de Filologie, aceasta ar beneficia de multiple avantaje. Printre ele se numără posibilitatea de a oferi un program de formare continuă cu acreditare internațională, ceea ce ar reprezenta un pas important în procesul de internaționalizare a universității. În plus, universitatea ar avea acces la materialele online „Deutsch Lehren Lernen”, garantând astfel asigurarea calității prin colaborarea cu o universitate germană și Goethe-Institut. Pentru doctoranzi, această cooperare ar aduce oportunitatea de a asista la cursuri fie în cadrul Goethe-Institut București, fie la Universitatea Friedrich Schiller din Jena, beneficiind totodată de un curriculum de studii deja structurat și recunoscut internațional.

În plus, coordonarea modulelor DLL de către parteneri sau organizarea unor seminarii, mese rotunde, conferințe în format fizic în cadrul cooperării reprezintă alte avantaje semnificative ale unei astfel de colaborări.

De asemenea, mobilitățile internaționale finanțate prin burse constituie o oportunitate valoroasă pentru doctoranzi, oferindu-le posibilitatea de a-și consolida calificarea profesională într-un context academic internațional.

În concluzie, doresc să subliniez că inițiativele menționate trebuie privite ca părți integrante ale unei strategii ample, menite să sprijine atât dezvoltarea mea profesională ca cercetătoare și, totodată, să contribuie la consolidarea și promovarea Școlii Doctorale

de Filologie din cadrul Institutului Studiilor Doctorale al Universității Ovidius în spațiul academic germanofon.